

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 8. decembra 1899.

Politiški oddelek.

Motenje pojmov.

Ravno tisti časopisi, ki so svoj čas z največjim navdušenjem zagovarjali nemško obstrukcijo in vse njeno počenjanje, tisti časopisi, ki so pretepanje v parlamentu opravičevali in proglašali za dopustno, da so Nemci z brutalno silo zadrževali vse funkcijoniranje ustavnega ukroja, tisti kličejo sedaj ogenj in žveplo na Čehe, ker hočejo preprečiti pravočasno rešitev tistih zakonskih načrtov, ki so bili proglašeni „državne potrebe.“

Ne bomo se spuščali v razpravljanje o pomenu in o bistvu obstrukcije. Obstrukcija, kakoršno so toliko časa tirale nemške stranke in ki je naposled zmagala na celi črti, je gotovo nasprotje parlamentarizma, ali proglašati vsako obstrukcijo, tudi če se izvrši strogo zakonito, namreč v okviru veljavnih zakonov, za nedopustno, to je tudi popolnoma nepravilno. Vsaka stranka ima neprerečno pravico, da se poslužuje vseh dovoljenih sredstev, da strmoglavij njej neljubo vlado in če izkorišča državnozborni vpravitnik do zadnje točke, jej tega ne sme nihče braniti.

To velja v polni meri za češko delegacijo, ki se je odločila za redno parlamentarno obstruiranje vseh predlog, tudi takozvanih potreb, dokler ne dobi zaščene za razveljavljenje jezikovnih naredb.

Čebom se hoče v poseben greh zapisati, da so pripravljene, preprečiti parlamentarno rešitev celo tistih predlog, ki se proglašajo za „državne potrebe“ to je zakon o kvoti, budgetni provizorij in zakon o razdelitvi užitnin mej Cislitvansko in mej Ogrsko. Nemcem se to ni čisto nič zamerilo, pač pa se to zameri Čehom in celo mej nami Slovenci se nahajajo

možje, ki trobijo v ta rog ter tako prozročajo zmanjšavo pojmov.

In vendar bi moral dandanes tudi najzakotnejši človek vedeti, da se je popolnoma preživel nauk starih „državniških strank“ da je treba vsakemu ministrstvu dovoliti „državne potrebe“ namreč vse to, kar to ministerstvo potrebuje za breskrbno in udobno življenje. Ta nauk, izraz najkorumpirnejšega servilizma, je antikviran in je tudi v naši državi prišel ob vso veljavo. Dandanes spoznava vsak pameten človek, da bi politične stranke postopale samomorilsko, ako bi se dale voditi po mitičnih ozirih na abstrakno državo in ne po praktičnih ozirih na svoje konkretne programe in na konkretna ministrstva. Sedaj velja načelo, da to, kar se je jednemu ministerstvu brez obotavljanja dovolilo, se sme drugemu nasprotnemu ministerstvu brez vseh oziriv odreči. To je popolnoma zakonito in ustavno in le tam, koder je obveljalo to načelo, je resnično parlamentarno življenje.

Ministrstva niso nikake državne potrebe. Ali more kdo reči, da sta Clary in njegov Kindinger neobhodni potrebi naše države, da brez njiju preneha naša država eksistirati? Tako kratke pameti ni nihče. A prav tako malo utemeljeno je trditi, da so državne potrebe na pr. zakon kvoti ali budgetni provizorij neolčljivo zvezane s tem ministerstvom.

Tako predstavljanje stvari ima namen, prevariti javno mnenje in zmotiti vse pojme. Resnica pa je da država ne pride niti v najmanjšo nevarnost, tudi če parlament ne dovoli „državnih potreb“, tudi če se dovolitev teh potreb prepreči z obstrukcijo, pač pa je v nevarnosti obstanek dotičnega ministerstva.

Prizadevanje gotovih krogov, spraviti interese ministerstva v zvezo z interesi države in je nekako identificirati, kakor se godi sedaj v prid prenesrečnemu Clary-Kindingerjevemu ministerstvu je absolutno nedopustno. Ako odloči cesar to usmiljenja vredno ministerstvo, se izkaže takoj, da mej njegovimi po-

trebami in mej potrebami države ni identitete in ni prav nobene zveze. Povsod, koder imajo resnično svoboden parlament, postopajo tudi tako. Če ministerstvo take zadeve ne more v pravem času ustavnim potom spraviti pod streho, mora odstopiti in na krmilo pride drugo ministerstvo, samo pri nas hočejo absolutističnega duha prešinjeni kimovci utepsti javnemu mnenju prepričanje, da se morajo „državne potrebe“ dovoliti vsaki vladi.

Postopanje čeških poslancev je torej, kakor je posneti iz predstoječih izvajanj popolnoma korektno in ustavno. Nihče nima pravice od njih zahtevati, da naj njim nasprotni vladi votirajo kar koli. Tudi „državnih potreb“ jim ni treba votirati. Če jih država mora imeti, naj odstopi ministerstvo, potem se bo dalje govorilo. Prav takozvane državne potrebe je poglavitno sredstvo, da se odstrani neljubo ministerstvo. Za časa Plenerja so Nemci dovoljevali vladi vse državne potrebe, a posledica tega je bila, da se je Taaffe dlje časa vzdržal na krmilu, nego je sam mislil. „Državne potrebe“ so jedino orožje, s katerim je v naši državi, ki je tako malo konstitucionalna kakor nobena druga, zamore neljubim vladam do živega priti. Vsled tega pa tudi vse vpitje nasprotnikov ne odvrne čeških poslancev od njihovega stališča. Oni imajo zakon in ustavo na svoji strani in dokler se bo njih obstrukcija gibala v teh mejah, dotlej je zakonita in opravičena.

Politični pregled.

Državni zbor. — Kakor morska kača se vlečejo razprave poslanske zbornice. O njih se lahko reče: Parturiunt montes — naseitur rodculus mus. Nemci niso nikdar verjeli, da se Čehi odločijo za obstrukcijo, a zgodilo se je vendar tako. Čehi za sedaj obstrukcijo samo markirajo in že stoji ves parlamentarni ustroj: nekaj se seveda v vsaki seji razpravlja, a naprej ne pride nobena stvar. V zadnjih sejah je bil najprej na razpravi nujni predlog glede poddržavljenja tešinske poljske gimnazije. Prišlo je do ostrih konfliktov. Potem je prišel na vrsto budgetni provizorij. Češki poslanci so imeli po več ur dolge govore v katerih so govorili o vseh mogočih in nemogočih stvareh. Šele v sredo se je ta sila dolga obstrukcijska razprava končala in so prišli na vrsto drugi predlogi. Razmere so take, da se takozvane „državne potrebe“ na noben način ne rešijo do novega leta. To je nemogoče. Čehi so s tem dosegli popoln uspeh in so pokazali, da imajo ravno tako veliko moč, kakor Nemci. Z ozirom na ponesrečenje spravnih pogajanj se pričakuje, da se že tekom prihodnjih dnej odgodi zasedanje poslanske zbornice, pozneje pa da sledi razpust.

Nagodba. — V kolikor se more soditi, so izmej vseh desničarskih strank samo Poljaki pripravljene glasovati za nagodbo. Levica bo glasovala proti nji, pa je tako naravna, da misli, da bo desnica pomagala nagodbi do zmage.

§ 14. — V odseku za premembo § 14. je bilo sklenjeno, naj se ta paragraf naše ustave popolnoma črta. Nemci, ki so najbolj vpili, naj se § 14. odpravi, so se tega sklepa silno vstrašili. Trije poslanci so odklonili poročanje. Končno

se je za to vendar odločil Kaiser, pa menda le, ker ve, da sklep ne zadobi nikdar pritrjaja gosposke zbornice.

— **Desnica in Čehi.** Razmerje mej desnico in mej Čehi je postalo jako napeto. Čehi so že prošli teden določili pogoje pod katerimi so pripravljene opustiti obstrukcijo. S temi pogoji niso prodrli pri spravnih konferencah. Vsled tega se sodi, da bo desnica v kratkem razpadla, zakaj Poljaki in nemška katoliška stranka ne pojdejo s Čehi v obstrukcijo. Najhujši je položaj Slovencev. V novi večini ne bo zanje mesta, s Čehi v obstrukcijo iti, jih pa tudi ne mika. Kruh opozicije je trd in mi ga nismo vajeni, saj dejanske opozicije še nikdar nismo tirali.

Ponesrečenje spravnih pogajanj. — Ko so Čehi začeli na rahlo obstruirati, prešinil je vlado strah, da ne doseže „državnih potreb“ in vsled tega se je na vso moč trudila, da bi dosegla porazumljenje mej Čehi in mej Nemci. Čehi so namreč zahtevali kot pogoj, da odnehajo od obstrukcije: 1.) Naj odstopita Clary in Kindinger; 2.) Naj se v čeških okrajih na Češkem uvede zopet češki notranji uradni jezik. Vlada je in ne po krivici rekla, da ne more ničesar storiti, v kar Nemci ne privolijo, sicer nastane zopet nemška obstrukcija. Zategadelj se je zatekla k Poljakom in k nemški katoliški stranki. Ti dve stranki sami želita, da naj bi odnehali Čehi in vsled tega sta sprožili misel, naj bi se vršile pravne konference. Dogovori glede koncesij, pod katerimi bi Čehi bili pripravljene opustiti obstrukcijo. Za ta predlog so se izrekli tako Čehi, kakor Nemci. V dotični komisiji so sedeli člani izvrševalnega odbora desnice in načelniki nemških klubov. Ker se niso mogli zjediniti so izvolili pododsek. V tem je dr. Fuchs stavil posredovalni predlog, ki pa ni našel odmeva mej Nemci, niti mej Čehi. V torek zvečer je imela pravna komisija zadnjo sejo. Izkazalo se je, da razen Slovencev prav za prav nobena stranka neče dati Čehom pozitivnih koncesij. Sililo se je pač v Čehi, da naj odnehajo od obstrukcije, a to za tako piškave obljube, da bi bilo Mladočehov takoj konec, če bi se vdali. Posvetovanja niso imela nikakega uspeha. Spravna komisija se je razšla in s tem je dosegla kriza svoj vrhunec. Odločitev se ne da dolgo odlašati. Sodi se, da odstopi ministerstvo, dasi je na drugi strani prav lahko mogoče, da se bo vladalo zopet protiustavno, morda o § 14, ali kar nasilno. Tekom prihodnjih dni izvemo, pri čem da smo.

— **Ljudsko štetje v državnem zboru.** V seji poslanske zbornice dne 23. t. m. zvečer je bila razprava glede ljudskega štetja. Posl. Doležal je zahteval, naj se ljudsko štetje za prihodnje uredi tako, da na uspeh štetja ne bode uplival občevalni jezik ljudstva, namreč narodnost. O stvari sta govorila tudi istrska poslanca Spinčič in Laginja z ozirom na ljudsko štetje v Primorju, kjer se sistematično od italijanske strani zatlačuje število slovanske narodnosti, a se falzifikuje v italijanskem smislu. Na to so odgovarjali italijanski poslanci, da se falzifikacije pač godijo, toda od strani slovanske (bum!) duhovščine, katera zlasti v Istri dela na to, da se število italijanskega prebivalstva čedalje bolj krči in se nadomesti z italijanskim. Temu nasproti sta odgovorila Spinčič in Laginja, da je laž in izmišljotina, da bi slovanska duhovščina falzifikovala število prebivalstva po narodnosti, pač pa je dokazana resnica, da italijanska duhovščina v Primorju poitalijančuje v cerkvi in zunaj cerkve slovansko ljudstvo na uprav nezapodljiv način. Laginja je dostavil, ako bi se v Trstu glede ljudskega štetja hotelo biti količka, pravičnim, bi po narodnosti izgledal Trst vse drugače kakor izgleda.